

УДК 339.542.2 DOI: [https://doi.org/10.31617/zt.knute.2019\(103\)05](https://doi.org/10.31617/zt.knute.2019(103)05)

ГАЛЬКО Світлана к. т. н., доцент кафедри товарознавства та митної справи Київського національного торговельно-економічного університету
E-mail: svetgal@gmail.com вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна
ORCID: 0000-0002-2562-8326

ТЕРЕЩЕНКО Сергій заслужений економіст України, експерт Асоціації транспортно-експедиторських і логістичних організацій України «Укрзовніштранс»
E-mail: 5031883@ukr.net вул. Іоанна Павла II, 4/6А, офіс 301, Київ, 01042, Україна
ORCID: 0000-0001-7468-0000

ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ ТОВАРАМИ: НОВІ ПРОЦЕДУРИ СОТ

Проаналізовано Угоду про спрощення процедур торгівлі, якою в рамках СОТ задано новий вектор розвитку міжнародної торгівлі в напрямку уніфікації та спрощення процедурних питань адміністрування світової торгівлі товарами. Відзначено, що акцент у міжнародній площині перейшов з тарифних методів регулювання міжнародної торгівлі на процедурні заходи, тому саме процедурним питанням, питанням контролю за дотриманням формальностей при переміщенні товарів через митні кордони має приділятися першочергова увага на національних рівнях.

Ключові слова: СОТ, Угода про спрощення процедур торгівлі, спрощення процедур, процедури, митні процедури, адміністрування торгівлі товарами, міжнародна торгівля товарами.

Галько С., Терещенко С. Внешняя торговля товарами: новые процедуры ВТО. Проанализировано Соглашение об упрощении процедур торговли, которым в рамках ВТО задан новый вектор развития международной торговли в направлении унификации и упрощения процедурных вопросов администрирования мировой торговли товарами. Отмечено, что акцент в международной плоскости сместился с тарифных методов регулирования международной торговли на процедурные мероприятия, поэтому именно процедурным вопросам, вопросам контроля над соблюдением формальностей при перемещении товаров через таможенные границы должно уделяться первоочередное внимание на национальных уровнях.

Ключевые слова: ВТО, Соглашение об упрощении процедур торговли, упрощение процедур, процедуры, таможенные процедуры, администрирование торговли товарами, международная торговля товарами.

Постановка проблеми. Наявність міжнародних правил торгівлі товарами і їх дотримання забезпечують стабільність світової торгівлі та впевненість учасникам цього процесу. На сьогодні єдиною у світі міжнародною організацією, що займається глобальними правилами торгівлі, є Світова організація торгівлі (СОТ), головна функція якої – забезпечення максимально безперебійної, передбачуваної та вільної торгівлі.

© Галько С., Терещенко С., 2019

Починаючи з 1947 р., багатосторонні перемовини і угоди, які підписувалися, стосувалися значною мірою торгівлі товарами. Однак за більше ніж сімдесят років у світовій торгівлі відбулося багато змін. Експорт товарів у 2018 р. зріс порівняно з 1948 р. майже в 300 разів при щорічному зростанні приблизно на 6 % значною мірою завдяки зусиллям провідних світових трейдерів щодо скорочення та усунення тарифів на багатосторонній основі [1]. Однак досі на міжнародному рівні в рамках СОТ тривають багатосторонні перемовини щодо спрощення процедур торгівлі товарами, і наразі здебільшого йдеться вже про нетарифні бар'єри для переміщення товарів у міжнародному ланцюгу поставки. Таким чином, відбулася еволюція наголосу в перемовинах СОТ – від зменшення тарифних бар'єрів торгуючих країн до уніфікації та спрощення процедурних питань адміністрування світової торгівлі товарами, що особливо актуально останніми роками.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням питань міжнародної торгівлі, які є актуальними та активно обговорюваними в рамках СОТ, завжди займалися і продовжують займатися як політики, так і науковці усього світу. Протягом останніх років, після прийняття в рамках СОТ Угоди про спрощення процедур торгівлі (далі – Угоди СПТ), в економічній літературі з'явилися публікації, присвячені проблемам спрощення процедур торгівлі.

Варто виділити працю Н. Нойфельд [2], а також спільну працю «Торгові затрати та всеохоплююче зростання» [3] Р. Теха, М. Смітса, М. Садні Джаллаб та Ф. Чаудхрі, що розглядають вплив імплементації Угоди про спрощення процедур торгівлі СОТ на зменшення торгових витрат, сприяння зростанню, наголошуючи на важливості включення торгівлі в національні стратегії розвитку, а також потенційний вплив Угоди СПТ на економіку різних регіонів світу.

Х. Ву у своїй праці [4], досліджуючи стан сучасної багатосторонньої торговельної системи, наголошує на важливості всебічного сприяння міжнародній торгівлі з урахуванням Угоди СПТ.

Окремим аспектам спрощення процедур торгівлі, спричинених положеннями Угоди СПТ, приділяли увагу й українські науковці, зокрема: участі національних економік у глобальних ланцюгах доданої вартості – І. Гужва [5], інформатизації митних процедур – А. Крижанівська [6], механізму «єдиного вікна» – А. Романенко [7], балансу між митним контролем і спрощенням процедур міжнародної торгівлі – І. Бережнюк, І. Несторишен [8] та ін.

Разом з тим, зважаючи на важливість та широту цієї проблематики, питання сучасного розвитку міжнародної торгівлі, основних напрямків цього розвитку потребує подальшого всебічного вивчення, аналізу та осмислення.

Метою дослідження є аналіз інноваційних аспектів Угоди про спрощення процедур торгівлі як нового вектору розвитку міжнародної торгівлі товарами, запропонованого Світовою організацією торгівлі.

Матеріали та методи. Дослідження проводилось із застосуванням загальнонаукових методів: системного підходу, теоретичного узагальнення та порівняння, аналізу і синтезу. Інформаційною базою слугували чинні нормативно-правові акти України, у т. ч. Угода про спрощення процедур торгівлі, робочі матеріали СОТ, наукові статті та словники.

Результати дослідження. Результати ретроспективного аналізу багатосторонніх торговельних перемовин у рамках СОТ свідчать, що тривалий час на глобальному рівні економічної дипломатії об'єктом цих переговорів було зменшення тарифів. Зокрема, протягом перших п'яти раундів багатосторонніх переговорів обговорювалися винятково заходи тарифного регулювання торгівлі, і лише згодом, починаючи з шостого раунду, доволі повільно почали з'являтися результати обговорення і нетарифних заходів регулювання торгівлі [9]. Одним з наслідків уточнення та вдосконалення існуючих статей V, VIII і X ГАТТ 1947 р. стали результати переговорів про багатосторонні правила у сфері сприяння торгівлі Дохійського раунду, коли на конференції СОТ у Балі в грудні 2013 р. серед інших документів прийнято Угоду про сприяння торгівлі або, як вона тепер офіційно називається, «Угода про спрощення процедур торгівлі» [10] (англ. *Agreement on trade facilitation* [11]). Таким чином, ця угода стала ще однією складовою, що входить до Додатку 1А «Багатосторонні угоди з торгівлі товарами», та є правовою основою СОТ з 22 лютого 2017 р., тобто з моменту її ратифікації двома третинами країн-членів СОТ. Україною ця Угода ратифікована у листопаді 2015 р.

На *рис. 1* схематично представлено аналіз еволюції Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (ГАТТ 1947) [12] до сучасної Угоди СПТ.

Зокрема, як видно з *рис. 1*, ст. V ГАТТ 1947 «Свобода транзиту» розгорнута у двох статтях Угоди СПТ, при цьому коротке пояснення про те, що таке транзит, коли товари (включаючи багаж), а також судна та інші транспортні засоби знаходяться в транзитному русі, умови, які мають надаватися транзитному рухові, наведене у ст. V ГАТТ 1947, в Угоді СПТ деталізовано щодо таких питань:

- застосування правил і формальностей і документації для транзитних перевезень;
- незастосування обмежень транзитного руху, а також сприяння транзитному рухові, у тому числі, шляхом надання (за можливості) відокремлених об'єктів інфраструктури (окремих смуг руху, місць стоянки тощо);
- сприяння завчасному поданню й обробці документації і даних щодо транзитних вантажів;
- надання та застосування гарантій, використання митного супроводу або митного ескорту для транзитного руху;
- призначення національного координатора з питань транзиту тощо.

Рис. 1. Вдосконалення положень ГАТТ 1947, представлених в Угоді про спрощення процедур торгівлі

Джерело: побудовано авторами за даними [10–12].

Також в Угоді СПТ виокремлено та більш структуровано вимоги до інформації, яка має публікуватися членами СОТ для доступу урядам, трейдерам та іншим зацікавленим сторонам, наголошено на доступі та оновленні інформації через Інтернет, створенні і підтримці інформаційних пунктів (*enquiry points*), наданні завчасної можливості впливати на формування законодавства щодо переміщення, випуску і митного очищення товарів, забезпеченні регулярних консультацій між митними установами, торговцями та іншими зацікавленими сторонами.

Водночас, коротке згадування в ст. X ГАТТ 1947 про те, що розголошення конфіденційної інформації не потребується від будь-якої сторони угоди ГАТТ, переросло у велику статтю 12 Угоди СПТ з двадцятьма пунктами, якими передбачено заходи, що сприяють митному

співробітництву, обміну інформацією, можливості перевірки інформації, одночасно передбачено захист і конфіденційність інформації, умови надання/ненадання інформації за запитом країни-члена, ресурсні і фінансові витрати, що можуть виникати через необхідність надання інформації за запитами, права та обов'язки сторін митного співробітництва.

Найбільші уточнення в Угоді СПТ здійснено стосовно положень ст. VIII ГАТТ «Збори та формальності, пов'язані з імпортом та експортом». Положення цієї статті ГАТТ 1947 р. були змістовно розгорнуті та знайшли своє відображення у положеннях восьми окремих статей Угоди СПТ, причому переважна більшість з них присвячена митним формальностям, тобто процедурам, пов'язаним з міжнародною торгівлею товарами.

Враховуючи зміст Угоди СПТ, в її структурі можна виокремити чотири блоки/групи, які стосуються (рис. 2):

інформації (її публічності, доступності та обміну (сюди входять статті 1, 2 та 12);

підтримки адміністративних та інституційних можливостей учасників Угоди СПТ (сюди включаються усі статті розділу II, зокрема ст. 13–22);

координуючих органів Угоди СПТ на міжнародному та національному рівнях (ст. 23);

процедур міжнародної торгівлі (ст. 3–10).

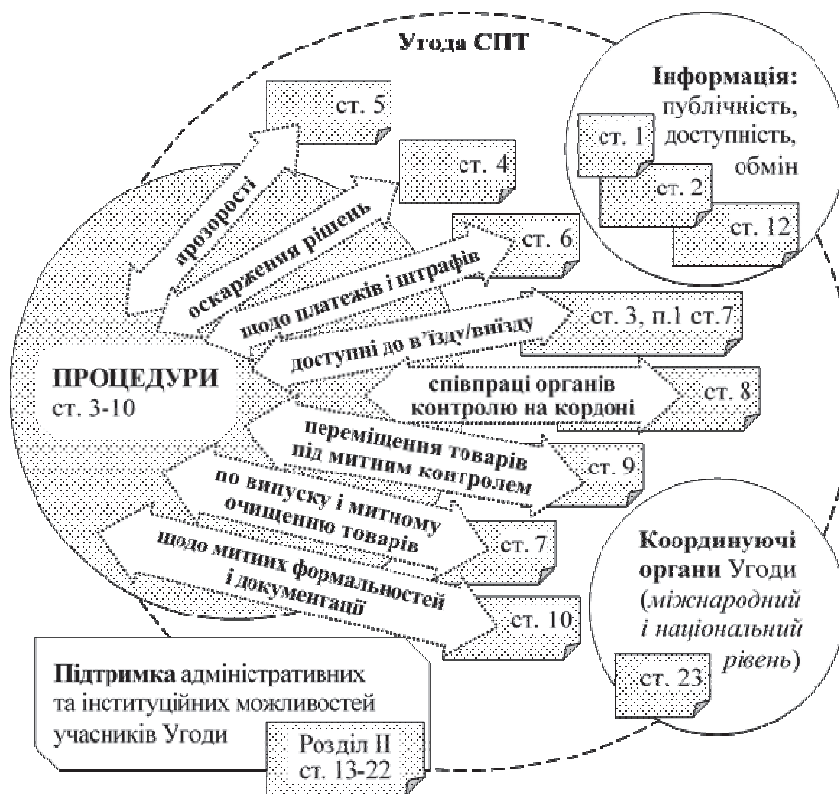

Рис. 2. Структура Угоди про спрощення процедур торгівлі

Джерело: побудовано авторами за даними [10; 11].

Процедура як термін, означає «офіційно встановлений чи узвичаєний порядок здійснення, виконання або оформлення чого-небудь» [13, с. 343], або ж «офіційно встановлені порядок і спосіб дій у процесі виконання певних видів діяльності» [14]. Отже, наразі увага СОТ зосереджена на уніфікації та гармонізації спрощених дій щодо державного контролю товарів, тобто на офіційно встановлених державами порядках щодо переміщення товарів через митні кордони.

Висновки. Хронологічний аналіз багатосторонніх торговельних переговорів у рамках СОТ, оцінка змісту Угоди про спрощення процедур торгівлі, що є невід'ємною складовою правової основи СОТ, а також окреслена структура цієї угоди дають змогу стверджувати, що питання регулювання на міжнародному рівні тарифних заходів контролю себе вичерпали. Реалії часу такі, що процедури в міжнародній торгівлі гальмуються адміністративними, дозвільними та іншими заходами, затягуються у часі та передбачають певні дії, реакцію на такі нетарифні заходи з боку урядів держав. Тобто акцент змістився з тарифних методів регулювання на процедурні заходи, тому саме процедурним питанням, питанням контролю за дотриманням формальностей при переміщенні товарів через митні кордони має надаватися першочергова увага на національних рівнях.

Таким чином, Угодою про спрощення процедур торгівлі в рамках СОТ задано новий вектор розвитку міжнародної торгівлі в напрямку уніфікації та спрощення процедурних питань адміністрування світової торгівлі товарами, зокрема процедур доступних до в'їзду/виїзду товарів, співпраці органів контролю на кордоні, переміщення товарів під митним контролем, по випуску і митному очищенню товарів, щодо прозорості, оскарження рішень, платежів і штрафів, митних формальностей і документації.

Осмилення та дослідження уніфікованих положень Угоди про спрощення процедур торгівлі повинно бути продовжено з метою їх співвіднесення з іншими міжнародними угодами та конвенціями, що визначають ключові положення щодо процедур, здійснюваних під час міжнародної торгівлі товарами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Anwarul Hoda. (2019). *Tariff Negotiations and Renegotiations under the GATT and the WTO: Procedures and Practices*. Cambridge University Press; 2 ed., 366 p.
2. Neufeld N. (2014). *The long and winding road: how WTO members finally reached a trade facilitation agreement*. WTO Staff Working Paper. ERSD-2014-06 (2014). 13 p. URL: https://www.wto.org/english/res_e/reser_e/ersd201406_e.pdf.
3. WTO. (2016). *Trade Costs and Inclusive Growth: Cases Studies from WTO Chair Holders*. Edited by Robert Teh Maarten Smeets Mustapha Sadni Jallab Fatima Chaudhri. WTO Publications. 304 p. URL: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/trade-costs-incl-growth_full_e.pdf.

4. Hao Wu. (2018). Trade Facilitation in the Multilateral Trading System: Genesis, Course and Accord. Routledge, 2018. 228p.
5. Гужва І. Ю. Угода СОТ про спрощення процедур торгівлі як інструмент активізації участі України в глобальних ланцюгах доданої вартості. *Вісник Приазовського державного технічного університету*. 2015. Вип. 29. С. 211-217. Серія: Економічні науки.
6. Крижанівська А. О. Інформатизація митних процедур в рамках Угоди зі спрощення процедур торгівлі. *Митна справа*. 2015. № 4 (100). С.18-23.
7. Романенко А. М. Роль механізму «єдиного вікна» у забезпеченні спрощення процедур міжнародної торгівлі. *Наукові праці МАУП*. 2014. Вип. 42. С. 223-228.
8. Несторишен І. В., Бережнюк І. І. Проблеми забезпечення балансу між митним контролем та спрощенням процедур міжнародної торгівлі. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2016. № 29. С. 46-53.
9. Галько С. В., Терещенко С. С. Генеральна угода з тарифів і торгівлі в контексті визначення митної вартості. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2009. № 6. С. 21-30.
10. Угода про спрощення процедур торгівлі, затверджена Протоколом про внесення змін до Марракеської угоди про заснування Світової організації торгівлі [Протокол ратифіковано Законом України № 745-VIII від 04.11.2015]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_053.
11. WTO (2013). Agreement on Trade Facilitation – Ministerial Decision – WT/MIN(13)/36-WT/L/911. 29 p. URL: https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/FE_Search/FE_S_S009-DP.aspx?language=E&CatalogueIdList=121377,121378,121379,121380,121381,121382,121383,121384,121385,121387&CurrentCatalogueIdIndex=5&FullTextHash=&HasEnglishRecord=True&HasFrenchRecord=True&HasSpanishRecord=True.
12. Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ 1947). URL: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_264.
13. Словник української мови: в 11 т. Т. 8. Київ: Наукова думка, 1977. 927 с.
14. Мочерний С. В., Ларіна Я. С., Устенко О. А., Юрій С. І. Економічний енциклопедичний словник: у 2 т. Т. 2. Львів: Світ, 2006. 568 с.

Стаття надійшла до редакції 03.03.2019.

Galko S., Tereshchenko S. Innovation of the WTO on procedures for foreign trade in goods.

Background. The existence and compliance of international rules for trade in goods suggested by the World Trade Organization (WTO) ensure the confidence and stability for international trade. Barriers for trading countries are pressing issues of the last decades at the global level, and the focus on tariff issues is no longer put today.

Analysis of recent researches and publications. Both politicians and scientists from all over the world have always been engaged in and continue to study the relevant and discussed in the framework of the WTO issues of international trade. At the same time, given the importance and breadth of this problem, the issues of the modern development of international trade, the main directions of such development, require further comprehensive study and analysis.

The ***aim*** of the article is the analysis of the innovative aspects of the Trade Facilitation Agreement (TFA), as a new vector for the development of international trade in goods suggested by the WTO.

Materials and methods. The study was conducted using general scientific methods: a systematic approach, theoretical generalization and comparison, analysis and synthesis. The information base was the current regulatory legal acts of Ukraine, incl. Trade Facilitation Agreement, WTO working materials, scientific articles and dictionaries.

Results. *The WTO Trade Facilitation Agreement (entered into force on 22 February 2017) has become one of the consequences of clarification and improvement of existing articles V, VIII and X of the GATT 1947 and the result of lengthy multilateral negotiations on the rules in the field of trade facilitation.*

The Agreement on Trade Facilitation within the WTO sets a new vector for the development of international trade in the direction of unification and simplification of the procedural issues of administering world trade in goods, in particular, the procedures available to the entry / exit of goods, the cooperation of border control authorities, the movement of goods under customs control, release and customs clearance of goods, transparency, appeal of decisions, payments and fines, customs formalities and documentation.

Conclusion. *A chronological analysis of multilateral trade negotiations within the WTO, an assessment of the content of the Agreement on Trade Facilitation, which is an integral part of the WTO legal framework, as well as the structure of this agreement, outlined in the article, allow us to state that the issues of regulation at the international level of tariff control measures have been exhausted. As we can see, the emphasis in the international plane has shifted from tariff regulation methods to procedural measures, therefore the procedural issues, the control of compliance with formalities when moving goods through customs borders, should be given priority attention at the national levels.*

At the same time, the understanding and research of the unified provisions of the Agreement on Trade Facilitation should be continued in order to correlate them with other international agreements and conventions, which define the key provisions on behalf of procedures carried out in the course of international trade in goods.

Keywords: WTO, Trade Facilitation Agreement, simplification of procedures, procedures, customs procedures, administration of trade in goods, international trade in goods.

REFERENCES

1. Hoda, Anwarul. (2019). *Tariff Negotiations and Renegotiations under the GATT and the WTO: Procedures and Practices*. Cambridge University Press; 2 ed. [in English].
2. Neufeld, N. (2014). *The long and winding road: how WTO members finally reached a trade facilitation agreement*. WTO Staff Working Paper. ERSD -2014-06 (2014). 13 p. Retrieved from https://www.wto.org/english/res_e/reser_e/ersd201406_e.pdf [in English].
3. WTO. (2016). *Trade Costs and Inclusive Growth: Cases Studies from WTO Chair Holders*. Edited by Robert Teh Maarten Smeets Mustapha Sadni Jallab Fatima Chaudhri. WTO Publications. 304 p. Retrieved from https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/trade-costs-incl-growth_full_e.pdf [in English].
4. Hao, Wu. (2018). *Trade Facilitation in the Multilateral Trading System: Genesis, Course and Accord*. Routledge [in English].
5. Guzhva, I. Ju. (2015). *Uгода SOT pro sproshhennja procedur torgivli jak instrument aktyvizacii' uchasti Ukrai'ny v global'nyh lancjugah dodanoi' vartosti [WTO Agreement on Facilitation of Trade Procedures as an instrument to enhance Ukraine's participation in global value added chains]*. *Visnyk Pryazovskogo derzhavnogo tehnicznego universytetu – Bulletin of the Priazovskyi State Technical University*. (Is. 29). (pp. 211-217) [in Ukrainian].
6. Kryzhaniv'ska, A. O. (2015). *Informatyzacija mytnyh procedur v ramach Ugody zi sproshhennja procedur torgivli [Informatization of customs procedures within the framework of the Agreement on Trade Facilitation]*. *Mytna sprava – Customs business*, 4 (100), 18-23 [in Ukrainian].
7. Romanenko, A. M. (2014). *Rol' mehanizmu «jedynogo vikna» u zabezpechenni sproshhennja procedur mizhnarodnoi' torgivli [The role of the «one window» mechanism in ensuring the simplification of international trade procedures]*. *Naukovi praci MAUP – Scientific works of IAPM*. (Is. 42), 223-228 [in Ukrainian].

8. Nestoryshen, I. V., & Berezhnjuk, I. I. (2016). Problemy zabezpechennja balansu mizh mytnym kontrolem ta sproshhennjam procedur mizhnarodnoi' torgivli [Problems of ensuring a balance between customs control and facilitation of international trade]. *Naukovi praci Kirovograds'kogo nacional'nogo tehničnogo universytetu. Ekonomichni nauky – Scientific works of the Kirovohrad National Technical University. Economic Sciences*, 29, 46-53 [in Ukrainian].
9. Gal'ko, S. V., & Tereshhenko, S. S. (2009). General'na ugoda z taryfiv i torgivli v konteksti vyznachennja mytnoi' vartosti [General Agreement on Tariffs and Trade in the context of determining customs value]. *Visnyk Kyi'vs'kogo nacional'nogo torgovel'no-ekonomichnogo universytetu – Herald of the Kyiv National University of Trade and Economics*, 6, 21-30 [in Ukrainian].
10. Ugoda pro sproshhennja procedur torgivli, zatverdzhena Protokolom pro vnesennja zmin do Marrakes'koi' ugody pro zasnuvannja Svitovoi' organizacii' torgivli. Protokol ratyfikovano Zakonom Ukrai'ny № 745-VIII vid 04.11.2015 [The Agreement on Trade Facilitation, as stipulated in the Protocol on the Amendment to the Marrakesh Agreement on Establishing the World Trade Organization. The protocol was ratified by the Law of Ukraine № 745-VIII, Dated 04.11.2015]. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_053 [in Ukrainian].
11. WTO (2013). Agreement on Trade Facilitation – Ministerial Decision – WT/MIN(13)/36 – WT/L/911. 29 p. Retrieved from https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/FE_Search/FE_S_S009-DP.aspx?language=E&CatalogueIdList=121377,121378,121379,121380,121381,121382,121383,121384,121385,121387&CurrentCatalogueIdIndex=5&FullTextHash=&HasEnglishRecord=True&HasFrenchRecord=True&HasSpanishRecord=True [in English].
12. General'na ugoda z taryfiv i torgivli (GATT 1947) [General Agreement on Tariffs and Trade (GATT 1947)]. Retrieved from http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_264 [in Ukrainian].
13. Slovnyk ukrai'ns'koi' movy [Dictionary of the Ukrainian language]. (1977). (Vol. 8). Kyi'v: Naukova dumka [in Ukrainian].
14. Mochernyj, S. V., Larina, Ja. S., Ustenko, O. A., & Jurij, S. I. (2006). Ekonomichnyj encyklopedychnyj slovnyk [Economic Encyclopedia Dictionary]. (Vol. 2). L'viv: Svit [in Ukrainian].